

जागतिकीकरण : उच्चशिक्षण महत्त्व, समस्या व आव्हाने

Prof. Dr. Thore Shivanji Dattatraya

Head of Department of Comm, Research Guide Pune University (Bus Adm & Business Practices)
Arts Science & Commerce College, Mannad, Tal. Nandgaon, Dist. Nashik (M.S.)

परिचय

21 व्या शतकातील जागतिक स्वरूपाची तंत्रज्ञान, संगणक व विज्ञानाची भरारी लक्षात घेता भारतातील उच्च शिक्षण व्यवस्था, अशासकीयतेत बदल करून जगाच्या स्पर्धेत कसे टिकेल यशस्वी होईल. व आदर्श नेता देशासाठी बनेल तसेच रोजगार निर्मिती होईल व्यापार, व्यवसाय व उद्योजकता वाढ विकास व वृद्धी होईल या दृष्टीने उच्च शिक्षणात योग्य पद्धतशीर बदल घडवून आणण्यासाठी प्रयत्न करणे काळाची गरज आहे यासाठी देशातील लहान-मोठ्या सर्व क्षेत्रात सर्वांगीण प्रगती होण्यासाठी संशोधन केले पाहिजे. यातून देशाचा विकास साधता येईल व भारत एक महाशक्तीशाली देश म्हणून उभा राहील. जागतिकीकरणाच्या पन्तीमुळे सर्वजण जवळ आले आहे. तसेच जागतिक पातळीवर ज्ञानाचे क्षेत्र विस्ताराने वाढत असून सोशल मीडियाच्या माध्यमातून विचारांची देवाण-घेवाण सहज शक्य झाले आहे या माध्यमातून हवी ती माहिती उपलब्ध करता येते व स्पर्धाका बरोबर टिकून बाढीव स्पर्धा करता येते. याउलट त्यातून परावलंबनही झाल्याने शिक्षण क्षेत्रात पाहिजे त्या प्रमाणात गुणात्मकतेला संधी नाही हे वास्तव सध्या दिसून येते. यामुळे उच्च शिक्षणातील व्यवस्था भरीव न रहाता ती पोकळ स्वरूपाची आहे हे निदर्शनास येते. आज सर्वत्र क्षेत्रातील पदवी, पदव्युत्तर शिक्षण घेतलेला विद्यार्थी जगाच्या स्पर्धेत टिकू शकत नाही व आजची आव्हाने स्वीकारून यशस्वी होत नाही हे क्षणोक्षणी दिसून येते, हि उणिवा दूर होण्यासाठी प्रात्यक्षिक अभ्यासक्रम तयार केला पाहिजे तसेच ज्ञानाधिष्ठित समाज निर्मितीत शिक्षणाचा वाटा अधिक असणे आवश्यक आहे त्यासाठी शिक्षण उपयोगी पडणे, यांचा विचार गंभीरपणे करणे आवश्यक आहे. शिक्षण मानवाला सुसंस्कृत बनविते हे मात्र खरे आहे पण त्या शिक्षणातून सुसंस्कृत समाज बनला का ? तर यात संशोधन होणे काळाची गरज आहे यासाठी शिक्षणातील जाणकारांनी जागृत होणे गरजेचे आहे परंतु ते होताना दिसत नाही आज शिक्षण क्षेत्रात खासगीकरणामुळे तफावत वाढत चाललेली दिसून येते त्यामुळे लोकशाहीतून उच्च शिक्षणाची प्रगती ,वाढ ,विकास, वृद्धी झालेली दिसून येत नाही. यासाठी उच्च शिक्षणासाठी संक्षिप्त संशोधन व विचार मंथन होणे काळाची गरज आहे. या प्रस्तुत संशोधन शोध निबंधातून जागतिकीकरणाच्या प्रक्रियेत उच्च शिक्षणातील महत्त्व, समस्या व आव्हाने यातून संशोधकाने या समस्येवर प्रकाश स्रोत टाकण्याचा प्रयत्न केला आहे.

उद्देश-1. उच्च शिक्षणाचा विकास करणे. 2. उच्च शिक्षणाचे महत्त्व अभ्यासणे.

मूहितके-1. उच्च शिक्षणाचा विकास होत आहे. 2. उच्च शिक्षणाचे महत्त्व दिसून येत आहे.

महत्त्व

जागतिकीकरणामुळे उच्च शिक्षणात भारतीय युवकांचे प्रमाण वाढेल. तसेच भारतीय विद्यार्थी मोठ्या प्रमाणात परकीय शिक्षण संस्थांचा लाभ घेऊ शकतील. उच्च शिक्षण तज्ज्ञ अनुभवी शिक्षकांचे मार्गदर्शन मिळेल उच्च शिक्षण संस्थांना शासकीय अनुदानाच्या नियमांच्या चौकटीत येणारे परावलंबित्व नष्ट होऊन आर्थिक उदारीकरणाचा फायदा होईल जीवनाभिमुख उपयोगी अभ्यासक्रम राबविता येतील.

सहाय्यिती

भारतातील उच्च शिक्षणाबाबत विचार केला तर भारतात 735 विद्यापीठे आणि 37000 महाविद्यालय आहेत यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी यूजीसी बार कौन्सिल कृषी परिषद AICTE यासारख्या 11 संस्था कार्यरत असून या महाविद्यालयात पदवी पासून संशोधना पर्यंत शिक्षणाची उपलब्धता आहे. तर महाराष्ट्रात उच्चशिक्षणाची एकूण 8 विभागीय कार्यालय असून त्याअंतर्गत अशासकीय कला, वाणिज्य, विज्ञान, विधी व अध्यापक अनुदानित व विनाअनुदानित अंशतः अनुदानित महाविद्यालय ची संख्या 1943 आहे.

उच्च शिक्षणातील समस्या

जागतिकीकरणामुळे देशात विविध समस्या दिवसेंदिवस निर्माण होत आहे जागतिकीकरणामुळे समाजातील केवळ धनिकांची मुले शिक्षण घेऊ शकतील आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकांतील मुले महागडे पण उपयुक्त शिक्षण घेऊ शकणार नाही शासकीय अनुदानावर चालणाऱ्या शिक्षण संस्था जागतिकीकरणामुळे सर्व बंधनातून मुक्त होऊन भवभानीपणा सुरू करतील. अधुनिकीकरण परदेशी शिक्षण, नवीन शैक्षणिक तंत्रज्ञान यामुळे सामाजिक, नैतिक, व शैक्षणिक मूल्यांची जोपासना होईलच असे नाही तसेच परदेशी शिक्षण सत्या केद्रीय पातळीवर काम करणाऱ्या शासकीय मंत्र्यांची मान्यता न घेता कोर्सेस चालू करून विद्यार्थ्यांची फसवणूक करतील ग्रामीण भाग दुर्लक्षित राहून सही भागाचा विनाय होईल शिक्षणाचे व्यापारीकरण होऊन

